

ДЖОН ЛЕНОКС
КЪДЕ Е БОГ В СВЯТ С
КОРОНАВИРУС?

Превод от английски: Юлиана Ненова, 2020

chitanka.info

*Посвещавам на един свят в болка.
Дж. К. Л.*

БЛАГОДАРНОСТИ

Бих искал да благодаря на хората, които ми помогнаха по различни начини за този проект: специално на Тим Торнбъроу, неуморния директор на издателство The Good Book Company, както и на главния редактор Карл Лафертън и на моя научен консултант д-р Саймън Уенъм.

ВЪВЕДЕНИЕ

Ние живеем в уникално време. Като че ли настъпва нова ера в историята на човечеството. Независимо дали сте християнин, или не, пандемията от коронавируса е объркваща и обезпокоителна за всички нас. Как да я осмислим и как да започнем да се справяме с нея?

Тази книга се състои от мои размишления за сегашните ни преживявания. Започнах да я пиша преди седмица, а междувременно положението бързо се промени, както и несъмнено ще продължава да се променя. Възгледите, които излагам тук, са лично мои и не бива да се приписват на университетските организации, с които съм свързан. Тези мои възгледи неизбежно ще са несъвършени и недообмислени. Извинявам се за това.

Призовавам своите читатели да разглеждат настоящата книжка, все едно седим заедно в някое кафене (о, да можехме само!) и вие сте ми задали въпрос за корицата на книгата. А аз оставям чашката си с кафе на масичката и се опитвам да ви дам искрен отговор. Всичко, което следва, е това, което бих се опитал да Ви кажа за утеха, подкрепа и надежда.

1. УСЕЩАНЕ ЗА УЯЗВИМОСТ

То е доста сюрреалистично.

Ето ме — аз съм наред седемдесетте, седя си у дома с жена си, гледам по телевизията министъра на здравеопазването, който ни информира, че може би ще трябва да останем затворени вкъщи още четири месеца, за да се опитаме да избегнем пандемията от коронавирус, която залива света. (Има много коронавируси и точно този се нарича Covid-19, но ние ще го наричаме просто „коронавирус“ в тази книжка.) Трудно ни е да повярваме, че тази пандемия има потенциала да стане най-страшната до този момент, и че всичките ни досегашни преценки и прогнози вероятно ще се окажат далеч под реалността. Размерът на всичко това изглежда като взет от някоя антиутопия. И все пак, то се случва реално.

Никога досега не сме виждали градове и дори цели държави да се блокират, граници да се затварят, пътуването да се спира. Прекратени са всички услуги освен най-необходимите. Масовите спортни събития са отменени. Замрелите градове, блокирани в самоизолация, излъчват страх. Скоростта, с която пандемията се разпространява, подлага на огромно натоварване здравните системи на всички държави, а производството на необходимите ресурси се ускорява както никога досега.

Европа стана центърът на пандемията, произлязла от Китай^[1]. Телевизиите показват празни улици и празни рафтове на супермаркети, празни стадиони и празни църкви. А болниците са препълнени и има остър недостиг на легла. Фирми фалират, хора губят работата си. Страхът дебне навсякъде и се увеличава с нарастването на броя на засегнатите.

Един от главните ефекти е растящото чувство за уязвимост. Мнозина от нас са свикнали с един доста стабилен свят, в който животът е бил разумно предсказуем. Сега всичко това изглежда се срива — нещата, на които сме разчитали, вече ги няма и се оказваме изложени, както никога досега, на сили извън нашия контрол. Хората

се страхуват за здравето си — физическо и душевно; за семействата и приятелите си — особено за възрастните и немощните; за социалната си среда; за снабдяването си с храна; за работните си места и икономическата си сигурност. И за безброй други неща.

В такава несигурна и нестабилна среда е много лесно да се изгуби чувството за пропорция. Все пак, ние изглежда нямаме проблеми да възприемем статистиката за смъртните случаи от грип всяка година. По данни на Английската държавна агенция за обществено здраве за последните пет години в Англия са умирали средно по 17 хиляди души на година от грип. За САЩ Центърът за контрол и превенция на болестите определя броя на починалите от грип от октомври 2019 г. до март 2020 г. на между 23 и 50 хиляди. Оценката за броя на загиналите по пътищата в целия свят е около 1,35 милиона за 2019 г. И въпреки това коронавируса ни плаши повече от всички тези данни поради широкото си разпространение, експоненциалното разрастване на епидемията и шокиращия си потенциал да убие неизброими множества хора. Напълно съзнавам, че когато вие четете тези редове, от коронавирус ще са загинали много повече хора, отколкото сега, когато аз пиша.

Франсис Колинс, директорът на Националния здравен център на САЩ, обяснява какво най-много го е изненадало в този вирус. Неговото интервю в „The Atlantic“ си струва да се прочете изцяло.

„Степента, в която той се разпространява толкова бързо. Много повече от SARS. Преди 18 години SARS беше много плашещ за целия свят, но той никога не достигна нивото на заразяване или смъртност, което имаме при този коронавирус, понеже не се пренасяше толкова лесно. SARS се пренасяше само от хора, които наистина бяха много болни. Този явно се пренася от хора, които нямат никакви или почти никакви симптоми...“

Директорът на NIH: „Ние сме в експоненциална крива“

The Atlantic, 17. март 2020.

Как да реагираме на всичко това? В каква пропорция можем да го вместим? Как да избегнем изпадането в паника и истерия?

ТОВА СЕ Е СЛУЧВАЛО И ПРЕДИ

И в миналото е имало подобни пандемии. Най-древната, за която имаме сведения, може би е „Антониновата чума“ по времето на Гален през 165–180 г. сл. Хр. Не е сигурно каква точно болест е била тя, но се счита, че може би е дребна шарка, и от нея са загинали около пет милиона души. След това се разразила „Юстиниановата чума“ (541–542 г. сл. Хр.). Това била бубонна чума, предавана от животни (плъхове) през бълхи на хората. Счита се, че от нея са загинали над 25 милиона души.

Впоследствие е имало следваща вълна на бубонната чума, известна като „черната смърт“. През 14-ти век (1346–1353 г. сл. Хр.) тя взема между 70 и 100 милиона жертви в Евразия, като с това намалява населението на света с около 20 процента.

Доста по-късно в историята, през 19-ти и 20-ти век, е имало множество пандемии от холера, от които са загинали повече от милион души. Грипна епидемия през 1918–1920 г. е взела между 20 и 50 милиона жертви. Аз лично си спомням, че два милиона души умряха от азиатски грип между 1956 и 1958 г., а още един милион загинаха от хонконгския грип между 1968 и 1969 г. Пандемията от СПИН, чийто пик беше между 2005 и 2012 г., отне живота на около 32 милиона души.^[2]

Всички тези болести са определени като пандемии. Освен тях имаше и много епидемии, като ебола и SARS, които останаха географски ограничени и затова не се считат за пандемии. Само допреди 120 години Западният свят живееше с епидемии като тиф, туберкулоза, холера и други, като част от обичайния живот.

Коронавирусът, както и бубонната чума, се счита, че произхожда от животни и от тях се е разпространил върху хората. Но сега сме в 21-ви век. Ние сме несравнимо по-напреднали в разбирането на болестите и въобще медицината. И това може би е подвело много хора към удобното въображение, че сме надраснали миналата история. Едва сега започваме да осъзнаваме, че не сме. Как ще реагираме на тези нови обстоятелства?

КЪДЕ Е БОГ?

В миналото, когато наставали времена на национални бедствия, хората в западния свят се стичали в църквите и водачите на народите призовавали към молитва. В днешно време това се случва рядко — макар че поне няколко държавни ръководители призоваха към молитва, както, разбира се, и много църковни ръководители по целия свят. Висшият съдия на Южна Африка Могоенг отправи един забележителен апел: „Моят призив към всички, които могат да се молят, е да разглеждат като абсолютна необходимост от днес нататък да го правят.“^[3]

Но в днешно време все по-малко и по-малко хора имат в живота си каквото и да било божествено измерение. Тъй като навсякъде по света църквите се затварят, за да се ограничи разпространението на вируса, мнозина се питат къде е Бог — ако изобщо Го има. Дали Той е недостъпен в карантина и самоизолация? Откъде или от кого можем да получим истинска утеха и надежда?

---

[1] Доклад на СЗО-China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) (февруари 2020). ↑

[2] mphonline.org/worst-pandemics-in-history (посетена на 20. март 2020) ↑

[3] citizen.co.za/news/south-africa/courts/2256298/pray-in-groups-of-no-more-than-70-twice-a-week-for-the-sake-of-sa-mogoeng (посетена на 20. март 2020) ↑

2. КАТЕДРАЛИ И МИРОГЛЕДИ

Във времена на криза това, което търсим, е надежда. В една статия в Ню Йорк Таймс от 10-ти март 2020 г. италианският журналист Матия Ферарези пише следното:

„Светената вода не е дезинфектант и молитвата не е ваксина... Но за вярващите религията е фундаментален източник на духовно изцеление и надежда. Тя е лекарство срещу отчаянието, дава психологическа и емоционална подкрепа, която е съществена за добруването. (Тя също е противоотрова за самотата, която много медицински специалисти посочват като един от най-обезпокоителните здравословни проблеми на нашето време.)

На по-дълбоко ниво религията е абсолютният източник на смисъла на живота за вярващите. Най-основната претенция на всяка религия е да дава смисъл на цялото съществуване, включително — а може би и особено — на обстоятелства, белязани от страдание и изпитания. Ако се отнесете достатъчно сериозно към тази претенция, дори физическото здраве, лишено от по-висша цел, започва да изглежда празно и безсмислено.“

„God vs. Coronavirus“ в The New York Times, 10. март 2020

Когато животът изглежда предсказуем и под контрол, е лесно да отбутваме настрани големите въпроси или да се задоволяваме с опростенчески отговори. Но тъкмо сега животът не е такъв — за никого от нас. Не е изненадващо, че каквато и да е вярата или религиозната ви система, големите въпроси на живота пробиват до повърхността и изискват внимание.

Коронавирусът изправя всички нас пред проблема за болката и страданието. За повечето от нас това е един от най-трудните проблеми

на живота. Житейският опит с право ни е направил подозрителни към опростенчески отговори и лесни опити да се справим с него.

И така, тук искам да се опитам да избегна този вид „отговори“ и да размисля заедно с вас, колкото ми е възможно по-искрено, над някои от идеите, които са ми помагали да се боря с тези трудни въпроси, и то тъкмо сега, когато коронавируса започна да променя всичко.

КАТЕДРАЛИ В РАЗВАЛИНИ

С право можете да запитате защо ни е още една книга по темата за страданието, след като вече има достатъчно такива. Отговорът е, че повечето от тези книги се съсредоточават върху проблема за моралното зло. Вместо това настоящата книжка разглежда това, което се нарича проблем на „природното зло“. Иначе казано, моят фокус е върху увредената природа — коронавируса, но и принципно всички болести и природни бедствия като земетресения и цунамита.

Болката и страданието идват от два различни източника. Първо, има страдание, което е следствие от природни бедствия и болести, за които хората не са (пряко) отговорни — земетресения, цунамита, рак и коронавирус. Това води до проблема за болката или, както често го наричат, проблема за природното зло. Самият термин е малко неудачен, тъй като думата „зло“ има морален привкус, а нито земетресенията, нито вирусите са морални агенти.

Второ, има страдание, за което хората са пряко отговорни — омраза, терор, насилие, малтретиране, убийства. Това води до проблема за моралното зло.

Катедралата Крайстчърч в Нова Зеландия, катедралата Ковънтри в Англия и Фрауенкирхе в Дрезден, Германия, са ярки и вълнуващи символи на тези два проблема. Тези три разрушени църковни сгради носят следите на две неща. От една страна, те свидетелстват за красотата и елегантността, която някога са имали. От друга страна, те са белязани от дълбоките рани на катастрофата — земетресението в Крайстчърч и бомбардировките в Ковънтри и Дрезден. И така, всяка срината катедрала представя смесена картина на красота и разруха.

Те в един глас ни напомнят, че е много невероятно да има лесни отговори на дълбоките екзистенциални въпроси, които катастрофата повдига. За мнозина в такива времена картината е не само неясна, а направо зловеща. Тези от нас, които стоят настрана от непосредствената болка на другите, рискуват да бъдат недостатъчно чувствителни към тази тежест.

И все пак, между Крайстчърч и Ковънтри има разлика. Катедралата в Крайстчърч рухна вследствие на движение на тектонските плочи. Катедралите в Ковънтри и Дрезден бяха сринати поради война. Някои хора сравняваха земетресението в Крайстчърч с 11-ти септември, защото шокът, в който изпадна нацията, беше подобен. Но има огромна разлика. Разрушаването на кулите-близнаци не беше природно бедствие; то беше морално бедствие. Беше резултат от човешкото зло. А земетресенията са природни, а не морални катастрофи.

Разбира се, понякога моралното и природното зло са свързани. Ситуацията е сложна, защото едното може да доведе до другото. Алчното обезлесяване може да доведе до разрастване на пустините, което пък води до недохранване и болести. В случая с Covid-19 основното предположение е, че вирусът се е прехвърлил от животни на хора в условията на така наречения „мокър пазар“, където се продават диви животни за консумация от хора. В статия със заглавие „Експлоатацията на дивата природа излага всички ни на опасност“ Доминик Джереми, директор на Лондонското зоологическо общество, казва, че

„... животните на тези пазари са хванати в дивата природа, събрани от различни места, транспортирани на далечни разстояния и натъпкани в тесни клетки. Те са изложени на силен стрес и имунната им система е потисната, така че отделят всякакви патогени, които се съдържат в организма им, и същевременно са много по-уязвими на инфекции, с които в естествената си среда не биха се срещнали. Хората, които са в досег с телесни течности на заклани животни, също са изложени на нови патогени, което създава идеалната среда за възникване на нови заболявания.“

independent.co.uk/voices/coronaviruswet-markets-china-wuhan-animaltrafficking-zsl-a9472461.html (посетена на 24. април 2020)

Има също и сведения, че властите в Китай първоначално са укривали съобщенията за нов, потенциално смъртоносен вирус. Във

вестник Гардиън от 11-ти март 2020 г. Хелън Дейвидсън съобщава от Хонконг:

„Според официални изявления на китайското правителство за Световната здравна организация първият потвърден случай е бил открит на 8-ми декември. Лекарите, които още в края на декември са се опитали да вдигнат сред колегите си тревога за нова болест, са били порицани. Властите не признаваха публично, че може да има пренасяне от човек на човек, чак до 21-ви януари.“

theguardian.com/world/2020/mar/13/first-covid-19-casehappened-in-november-chinagovernment-records-show-report (посетена на 23. март 2020)

За жалост, д-р Ли Венлианг, офталмологът от Ухан, който беше приветстван като герой в Китай за вдигането на тревогата за коронавируса през декември 2019 г., сам почина едва два месеца по-късно поради заразяване с инфекцията.

Несъмнено още дълго време ще има обвинения, контраобвинения и контра-контраобвинения за реакцията на всяка страна по отношение на коронавируса. Но нищо от това няма да ни помогне да се справим с кризата, нито да знаем как лично да реагираме най-добре.

Как ще реагираме, неизбежно ще зависи в някаква степен от нашата перспектива. Коронавирусът изглежда по един начин за заражена възрастна жена, която блуждае на границата между живота и смъртта в интензивно отделение; по съвсем различен начин — за лекаря, който я лекува; за семейството ѝ, което не може да я посети; или за пастора, които се опитва да ѝ помогне. Друга сериозна грижа за мнозина от нас е дали самите ние сме заразени, или сме били заразени с вируса; дали бихме могли да го предадем, или дори вече сме го предали на някой друг.

Всички ние имаме нужда да осмислим коронавируса по три различни начина — интелектуално, емоционално и духовно. И трите са важни и заедно поставят огромно предизвикателство пред всеки човек.

Всички искаме да имаме интелектуална яснота. Много хора прекарват часове в гледане на новинарски програми и преравят интернет с надеждата да намерят някоя нова информация, която ще им помогне да разберат какво се случва. Обаче интелектуалната информация трудно пробива през пелена от сълзи. Как може човек да намери смисъл — а ако не смисъл, то може би надежда — в ситуации, които са опустошителни и необратими? Дълбоките въпроси се изливат на потоци и може би, когато четете това, за вас те вече са станали река. Защо това се случи на мен — или на тях? Защо те се заразиха и умряха, а аз бях пощаден? Къде да намеря облекчение на физическата и душевната болка? Има ли надежда?

КАКВО ПРАВИ ДЪЖДЪТ

Човешкият опит и елементарната медицина ни учат, че болката има важна роля в нашия живот. Първо, болката ни предупреждава за опасност. Например, ако доближиш ръката си прекалено близо до огън, нервната система алармира мозъка и чувстваш болка, която те кара да дръпнеш ръката си, за да я предпазиш от нараняване. Така че, не можем да кажем, че всяка болка е лоша.

Второ, известна болка е свързана с физическото ни развитие. Например, ако човек иска да се занимава с атлетика, алпинизъм или доста тежките спортове американски футбол, британско ръग्би или бокс, такъв спортен ентузиаст е готов да понесе доста болки, за да напредне и да се усъвършенства.

Трето, на още по-дълбоко ниво, страданието и болката могат да спомогнат за изграждане на характера. Известни са множество примери за устойчивост и твърдост пред лицето на страданието, които оформят много благороден характер. Има истина в думите, които руският писател Достоевски влага в устата на своя герой Разколников — че не може да си представи велик човек, който не е страдал. „Болката и страданието винаги са неизбежни за великия ум и дълбокото сърце.“^[1]

Родителите обикновено разбират това. Те понякога оставят детето си да премине през болезнена опитност, за която от собствения си опит знаят, че в крайна сметка ще му бъде от полза.

Аз не претендирам да имам голям опит в това отношение, но нека за момент си позволя да кажа нещо лично. Преди няколко години силна болка в гърдите ми показа, че нещо не е наред. Откараха ме в болница и там положението изглеждаше толкова сериозно, че трябваше да се сбогувам с жена си. Умелата медицинска намеса ме спаси на косъм от масивен инфаркт, който по всяка вероятност щеше да бъде фатален. В известен смисъл преживях земетресение на сърцето.

Такива опитности не оставят човека непроменен. Лично аз научих доста неща от това. Научих, че съм смъртен, и че съм уязвим. И

днес съзнавам, че животът ми беше върнат като скъпоценен дар, който трябва да ценя. Чувството ми за цел и призвание стана много по-остро.

КАТАСТРОФИ И МИРОГЛЕДИ

Почти по същото време, когато щях да умра от инфаркт, сестра ми изгуби своята (току-що) омъжена двадесет и две годишна дъщеря, която почина от злокачествен мозъчен тумор. Ако аз благодаря на Бога за оздравяването, както и правя, какво да кажа на сестра си за Бога? И какво да кажем за Бога, когато стигнем до пандемия като коронавируса, в която не виждаме никакво положително измерение, а само безутешно страдание?

В едно свое писмо К. С. Луис пише нещо, което ще намери отзвук у всеки от нас:

„Толкова трудно е да повярваш, че родилните болки на цялото творение, в които Бог е слязъл да участва, могат да са необходими в процеса на превръщане на ограничени същества (със свободна воля) във... ами, в богове.“^[2]

Collected Letters, Vol. 3, (New York, 2000), стр. 520

Към списъка можем да добавим и коронавируса.

Писмото е писано от бивш атеист, станал християнин на средна възраст и изследвал проблемите на болката, страданието и злото. Двете му книги „Проблемът болка“ и „Наблюдения над скръбта“ илюстрират факта, че нашето отношение към тези дълбоки въпроси се влияе от нашия мироглед. Това е изгражданата в хода на годините рамка, която съдържа мисленето и опита, които всеки от нас натрупва за големите въпроси на живота, смъртта и смисъла на съществуването. Всички ние имаме такава рамка, независимо дали сме размишлявали много или малко върху нея.

В своята много полезна книга „Вселената до нас“ Джеймс Сайър посочва, че по същество има само три главни семейства мирогледи.^[3] Първо, теистичният мироглед, поддържан от трите главни религии, които се считат за произхождащи от Авраам — юдаизъм, християнство и ислям. Теизмът учи, че има Бог, който е създал и поддържа света, и

който е сътворил човешките същества по Своя образ. (Отбележете, че казах „семейства“ миогледи. Има решаващи разлики във всяка категория, както ще ви каже всеки юдеин, християнин или мюсюлманин, който се отнася сериозно към своето свещено писание.)

Вторият подход е диаметрално противоположен на теистичния. Това е атеистичният миоглед, който смята, че тази вселена (или множество вселени) е всичко, което съществува, и няма никакво свръхестествено измерение. Трето, съществува и пантеистичният миоглед, който смесва идеята за Бог и света в едно безличностно единство.

Добре съзнавам, че има и хора, които заемат скептични или агностицини позиции. Но никой не е скептик или агностик по отношение на всичко, така че дълбоко в себе си повечето хора спадат към някой от трите вече споменати миогледа.

Аз също се вметвам в тази картина. Аз си имам миоглед. Християнин съм и затова ще се опитам да обясня защо смятам, че християнството има какво да каже по въпроса за природните бедствия като коронавируса — нещо, което не може да се намери никъде другаде. Може би ще се съгласите с мен, а може би не. Но се надявам, когато завършите тази книга, да разбирате защо християните са способни да говорят уверено за надежда и да имат чувство за мир дори в един свят на несигурност, в който смъртта внезапно надвисва все по-близо.

---

[1] Crime and Punishment (Престъпление и наказание) (Clayton, 2005) стр. 233 ↑

[2] Луис не твърди, че творенията — човешките същества — буквално стават богове. Той има предвид факта, че човек, който стане християнин, като се довери на Христос, става част от Божието семейство, като син или дъщеря на Бога (виж Евангелие според Йоан, гл. 1, ст. 12–13, гл. 3, ст. 1–21). ↑

[3] The Universe Next Door (IVP, 2010) (Вселената до нас; Нов човек, 1993 г.) ↑

3. МОЖЕ ЛИ АТЕИЗМЪТ ДА ПОМОГНЕ?

От вашия мироглед зависи как ще посрещнете бедствия като пандемията от коронавирус, земетресение или цунами. Например, след земетресението в Нова Зеландия през 2011 г. много теисти заявиха вярата си в Бога с думите на Псалм 46:

*„Бог ни е убежище и сила,
винаги готова помощ във беди,
затова няма да се уплашим дори и да се
поклати земята,
дори и планините да паднат в морето,
дори да бучат и да се вълнуват водите му,
дори да се тресат планините от
надигането му!“ (ст. 1–3)*

Други теисти казват, че пандемията, земетресенията и цунамията са пряка присъда от Бога. Всъщност хора от различни религии предположиха това и за земетресението в Крайстчърч, и за цунамито, което удари Япония същата година. Това е доста груба и ненужно оскърбителна за пострадалите позиция.

Свързано с този възглед е едно от фундаменталните вярвания в пантеизма — че хората страдат заради греховете си в минал живот, и че страданието в настоящия им живот им помага да отработят своята карма.^[1] И понеже причинно-следствената верига не може да се разкъса, няма смисъл да се правят усилия за облекчаване на болката им. Това само би забавило процеса на тяхното пречистване. Трудно е да се види как такъв мироглед би предложил някаква надежда за хората, страдащи от коронавирус или каквато и да било друга болест. А за да станат нещата още по-сложни, някои източни философии разглеждат страданието като чиста илюзия.

Според Библията не е вярно, че ако човек страда от тежка болест или нещастие, трябва да заключим че той е виновен, макар и тайно, за някакви тежки грехове. Популярното мислене често пъти е приписвало на Библията такъв възглед. Но цялата книга „Йов“ в Стария Завет е ярък протест срещу тази идея. Самият Бог казва на приятелите на Йов, които смятат, че той е отговорен за страданието си, че грешат.^[2]

Освен това, болката и страданието на Йов са причинени от смесица от природно и морално зло. Семейството на Йов пострадва от две грабителски нападения на савци и халдейци (морално зло) и две природни бедствия — огън и вятър (природно зло). Отново подчертавам, че думата „зло“ не означава, че източникът на страданието е неморален — огънят няма нравственост — а обозначава, че нанесената вреда е нещо зло за потърпевшите.^[3]

Иисус също изрично е отрекъл страданието да е необходимо свързано с лична вина.^[4] Както и в Йов, контекстът е пряко свързан с темите за природното и моралното зло. Историкът Лука, който е написал историческа биография на Иисус (обикновено я наричаме „Евангелие на Лука“ или просто „Лука“), разказва случката:

В същото време присъстваха някои, които известиха на Иисус за галилеяните, чиято кръв Пилат смесил с жертвите им. И Той в отговор им каза: „Мислите ли, че тези галилеяни са били най-грешни от всичките галилеяни, понеже са пострадали така? Казвам ви, не. Но ако не се покаете, всички така ще загинете. Или, мислите ли, че онези осемнадесет души, върху които падна силоамската кула и ги уби, бяха грешници повече от всички хора, които живеят в Ерусалим? Казвам ви, не. Но ако не се покаете, всички така ще загинете.“ (Евангелие според Лука, гл. 13, ст. 1–5)

Когато обърнали вниманието на Иисус към хора, загинали от несправедливо насилие, причинено от властта (морално зло), Той напомнил за други хора, загинали при нещастен случай (природно зло). И после, и за *двата* случая, Той порицал популярното мнение, че

жертвите на тези необичайни случаи са били изключителни грешници, които Бог специално е наказал. Изводът е, че живеем в свят, в който такива неща могат да се случат и действително се случват, но те невинаги са пряко предизвикани от Бога, въпреки че Той владее над всичко.

Не бива обаче да пропускаме заключителната забележка на Исус в този случай. Тя ни показва, че тук има нещо повече — ако някой е пощаден от бедствие, постигнало други, това не означава, че той е невинен: „Ако не се покаете, всички така ще загинете.“ Тук Исус говори за факта, че в крайна сметка всички ще умрем и ще се срещнем с Бога — за което трябва да се подготвим. (За това ще размислим по-подробно в пета глава.)

Но при всичко казано досега, несъмнено християнството учи, че макар и не всички бедствия и болести да са Божия присъда (например в случая на Йов), все пак някои са. Един от водачите на ранната християнска църква, апостол Павел, казва на църквата в Коринт, че някои от тях са болни, тъй като Бог ги наказва. Бог искал от тях да се покаят за неморалния си живот.^[5] Но Павел пише това със специалното прозрение на вдъхновен от Божия Дух апостол. Ние нямаме същия авторитет да преценяваме кой бива наказван по такъв начин. Да пази Господ някой да тълкува страданието, причинено от природни бедствия, като наказание от Бога. Но също така да пази Господ някой да твърди, че Бог няма какво да ни каже чрез тази пандемия — и особено на западните общества, които в голяма степен са обърнали гръб на Бога като несъществен за нашата култура.

ЗАЩО АТЕИЗМЪТ НЕ ВИ ПОМАГА

Заслужава си да се отбележи, че някои атеисти вярват в нещо като „съдба“ или „участ“. Това се влага и в израза „така му било писано“.

И като стана дума за атеисти, стигаме до факта, че много хора смятат, че единственото решение на проблема с природните бедствия и катастрофи е да се изостави идеята за Бог и да се прегърне атеизмът. Несъмнено — казват те, — коронавирусаът, ракът, цунамитата и земетресенията ни показват, че няма Бог. Трябва да приемем факта, че вселената просто си е такава, безсърдечна и студена, и ни най-малко не я е грижа дали ние живеем или умираме.

Шотландският философ от епохата на Просвещението Дейвид Хюм изтъква проблемите, с които християни като мен трябва да се справят. Ето неговото широко цитирано изказване, позоваващо се на гръцкия философ Епикур от 3-ти в. пр. Хр.:

„Древният въпрос на Епикур все още няма отговор.
Дали Бог желае да предотврати злото, но не може? Тогава
Той не е всемогъщ. Дали може, но не желае? Тогава е зъл.
Дали желае и може? Тогава откъде е злото?“
Dialogues Concerning Natural Religion, част 10 (1779)

Но къде свършва тази атеистична пътека? Още само една крачка има до догматичната атеистична реакция на Ричард Доукинс спрямо реалността на страданието:

„Общата годишна сума страдание в естествения свят надхвърля всяко разумно очакване. Само за минутата, в която пиша това изречение, хиляди животни биват изяждани живи, много други бягат, за да спасяват живота си, скимтят от страх, други биват разяждани отвътре от

паразити, хиляди от всякакви видове умират от глад, жажда и болести. Така и трябва да бъде. Ако някога настъпи време на изобилие, самото то автоматично ще доведе до нарастване на популацията, докато се възстанови естественото състояние на глад и мизерия. В една вселена на електрони и себични гени, слепи физически сили и генетична репликация някои хора ще пострадат, други ще имат късмет и вие няма да откриете в това никакъв смисъл, нито пък справедливост. Вселената, която наблюдаваме, има точно тези характеристики, които бихме очаквали, ако в дъното ѝ няма нито замисъл, нито цел, нито зло, нито добро, нищо освен сляпо, безжалостно безразличие. ДНК нито знае, нито я е грижа. ДНК просто съществува. А ние играем по нейната свирка.“

River Out of Eden (Basic Books, 1992), стр. 133

Как един християнин реагира на това? Първото, което можем да кажем, е, че детерминистичната версия на атеизма, която изповядва Доукинс, изглежда изоставя категориите добро и зло и ги заменя със сляпо, безжалостно безразличие в една фаталистична вселена. От отхвърлянето на доброто и злото обаче следва, че всякакво обсъждане дали коронавируса е нещо добро или лошо, е безсмислено (въпреки че е трудно да си представим, че Доукинс наистина би могъл да вярва това).

Но Доукинс развива един сериозен аргумент, в светлината на който ние трябва да се запитаме дали атеистичната система от вярвания изобщо е смислена реакция на коронавируса. Ако няма Бог, откъде въобще произлизат понятията за добро и зло, които всички ние имаме? Не можем да кажем, че коронавируса и неговите последици са в някакъв смисъл „лоши“, защото всичко това, включително и загиналите хора, са просто атоми, които се пренареждат.

Достоевски пише: „Ако няма Бог, всичко е позволено.“^[6] За да няма недоразумение, трябва да отбележим, че Достоевски не е смятал, че атеистите не са способни да се държат морално. Това съвсем очевидно не е вярно. В действителност атеистите могат да засрамят доста религиозни хора със своето високоморално поведение, както и често са го правили. Християнският възглед за това е, че всички хора,

независимо дали вярват в Бога, са морално отговорни същества, създадени по образа на своя Творец — Бог. Поради това всички хора могат да се държат морално. Достоевски не обвинява атеистите в липса на нравствено съзнание. По-скоро той говори за нещо по-дълбоко — че няма разумна обосновка за понятията добро и зло, ако няма Бог. Изказването на Ричард Доукинс напълно подкрепя това.

Въпреки че тук не разглеждаме основно темата за моралното зло, струва си да отбележим пътъм, че според възгледа на Доукинс терористите и архитектите на геноцида в Камбоджа и Руанда просто са изпълнявали вродената им генетична програма. Както и Сталин, Хитлер и Мао в своите ужасяващи престъпления против човечеството. Ако на вас ви харесва да убивате деца за забавление, това не би ли било (според този възглед) просто да играете по свирката на своята ДНК? Ако е така, то тогава никой от нас не може да се спаси от това, да бъде безусловно зъл. Значи всички можем да се примирим с положението, без да се оплакваме. Всякаква нравственост е безсмислена.

Смятам, че този възглед просто е нежизнеспособен. Самият Ричард Доукинс е свидетелство за това. Неговите аргументи изглежда подкопават обективната реалност на доброто и злото. Но защо тогава изглежда, че той счита 11-ти септември и други извършени по света зверства за лоши?^[7]

Следващото нещо, което трябва да отбележим, е че справедливото възмущение от природното или моралното зло автоматично предполага съществуването на стандарт за „добро“, който е обективно реален и независим от нас, така че ние очакваме и другите да се съгласят с нас в преценката ни, че определени неща са лоши. Този стандарт е „трансцендентен“, което означава, че съществува над нивото на личните мнения. Например всички ние, независимо от мирогледа си, несъмнено не се колебаем да кажем, че коронавирусаът е нещо лошо.

Ако обаче няма Бог и следователно няма трансцендентни ценности, как тогава може да има обективен стандарт за добро? Ако в нищо не може да се дефинира добро и зло, цялата идея за моралност изчезва и моралната преценка става абсурдна. Така нареченият „проблем“ за злото — морално или природно — се разтваря в бездънното безразличие на бездушната материя.

Философът Ричард Тейлър също е съгласен с това:

„Съвременната епоха повече или по-малко отхвърля идеята за божествен Законодател, но въпреки това се опитва да запази понятията за морално правилно и неправилно, като не забелязва, че, оставяйки настрана Бога, отменя условията, при които понятията за морално добро и зло имат смисъл ... Обаче на образованите хора не е нужно да се казва, че такива въпроси никога не са намирали отговори извън религията.“

Virtue Ethics (New York, 1991), стр. 2–3

Философът от 19-ти в. Фридрих Ницше е виждал по-ясно от всеки друг последствията от изоставянето на библейския морал, залегнал в основата на Западната цивилизация. Той предсказва, че смъртта на Бога ще доведе до дарвиновия императив за изразяване на „волята за власт“ — т. е. че силните трябва да елиминират слабите и ще го направят. Той пише:

„Библейската забрана «не убивай» е просто наивна ... Самият живот не признава солидарност, нито пък «равни права» между здравите и загиващите части на един организъм: последните трябва да бъдат изрязани, иначе първите ще загинат.“

The Will to Power (1888), стр. 389

Ницше е презирал християнския морал като робски и е изтъквал, че смъртта на Бога би означавала смъртта на състраданието, милостта и прощката:

„Когато човек изостави християнската вяра, той се лишава от правото на християнска нравственост ... Християнската нравственост е императивна, нейният

произход е трансцендентен ... тя е истинна само ако Бог е истинен — тя стои или пада заедно с вярата в Бога.“

Twilight of the Idols (Penguin, 1990), стр. 80–81

В друга своя книга Ницше задава въпроса: „Защо въобще да има морал, след като природата и историята са *а-морални*?“^[8] Това е въпросът, с който всеки атеист трябва да се справи.

ПРОБЛЕМЪТ ЗА ХРИСТИЯНСТВОТО

Факт е, че нравствеността съществува. Ние от опит знаем, че сме същества с морално съзнание. Дж. Л. Макий, изтъкнат специалист по етика от Оксфорд, пише:

„Етиката съставлява толкова своеобразен сбор от качества и взаимоотношения, че е изключително невероятно те да са възникнали в хода на обичайните събития, без да ги е създал един всемогъщ бог. Следователно, ако съществуват такива обективно присъщи, задължителни ценности, те правят съществуването на един бог по-вероятно, отколкото би било без тях. С това моралът все пак ни дава защитим аргумент за съществуването на бог.“

The Miracle of Theism (Clarendon Press, 1982), стр. 115–116

Самият Макий е бил атеист и е отричал съществуването на абсолютни морални норми. Но несъмнено всички ние сме съгласни, че някои неща, като например измъчването на деца, са грешни — абсолютно грешни. Но ако прегърнем атеизма и се водим последователно от неговата логика, ние се отказваме от възможността да кажем това.

Премахването на Бога от образователната система не премахва болката и страданието. Те си остават същите. Но премахването на Бога премахва нещо друго, а именно, каквато и да било действителна надежда. На този въпрос ще се върнем по-късно.

Но ние все още не сме се занимали сериозно с въпроса, поставен от Дейвид Хюм. Как може коронавируса да бъде съвместен със съществуването на един любящ Бог?

---

[1] Карма в хиндуизма и будизма е общият сбор от действията на човека в последователните му съществувания, който се счита, че

определя съдбата му в следващия живот. ↑

[2] Йов, гл. 42, ст. 7–9 ↑

[3] Йов, гл. 1, ст. 13–19 ↑

[4] Виж например Евангелие според Йоан, гл. 9, ст. 1–3 ↑

[5] Първо послание до коринтяните, гл. 11, ст. 20 ↑

[6] The Brothers Karamazov (Братя Карамазови) (1880), книга 11,
гл. 4 ↑

[7] „Time to Stand Up“ (Freedom From Religion Foundation, 2001)

↑

[8] The Gay Science (Vintage, 1974), стр. 282 ↑

4. КАК МОЖЕ ДА ИМА КОРОНАВИРУС, АКО ИМА ЛЮБЯЩ БОГ?

За да се справим с този въпрос (което ще ни отнеме следващите две глави) ще размислим за три неща: първо, естеството на вирусите като цяло; второ, човешкото естество; и трето, какво казва Библията по въпроса защо нещата са такива, каквито са.

ЕСТЕСТВОТО НА ВИРУСИТЕ

За разбирането му ще ни помогнат извадки от една публикация на Световния икономически форум, писана от Питър Полард, доцент в австралийския институт Ривърс в университета Грифитс. Полард казва:

„Думата «вирус» всява ужас в сърцата на повечето хора. Тя събужда образи на грип, СПИН, жълта треска или ебола. Разбира се, всички се безпокоим за тези вируси — те носят болести и понякога мъчително болезнена смърт.

Но вирусите, които объркват функционирането на човешкия организъм, са 21 типа, което е нищожна част от стотите милиона типа вируси, съществуващи на земята. Повечето вируси дори са жизненоважни за нашето съществуване ...

Самият брой на тези «добри» вируси е изумителен. Концентрацията им в един естествен водоем често е над 100 милиона за милилитър — това е повече от четири пъти колкото населението на Австралия, свито в $\frac{1}{4}$ чаена лъжичка вода ... Вирусите не са живи организми. Те са само късчета генетичен материал (ДНК или РНК) обвити в белтък, които се държат като паразити. Те се прикрепят към прицелната клетка (гостоприемник), инжектират в нея генетичния материал и се възпроизвеждат, като използват метаболитните механизми на клетката ... После новите вируси излизат от клетката — тя експлодира и при разпадането си освобождава стотици вируси ...

Комбинацията от висок бактериален растеж и вирусна инфекция поддържа действието на екосистемите ... Така вирусите са съществена част от кръговрата на неорганичните хранителни вещества. Макар да са миниатюрни и да изглеждат незначителни, вирусите всъщност играят важна глобална роля в рециклирането на

вещества чрез хранителните вериги. Ние едва започваме да оценяваме степента на тяхното положително влияние за нашето собствено оцеляване.

Едно е сигурно, вирусите са нашите най-малки невъзпети герои.“

weforum.org/agenda/2015/11/are-viruses-actually-vital-for-ourexistence
(посетена на 20. март 2020)

По подобен начин говори и Мерилин Русинк, еколог и вирусолог от държавния университет на Пенсилвания в статията си „Вирусите заслужават по-добра репутация“. Тя казва, че вирусите са съществени за живота и че най-много 1% (твърде висока преценка) от тях са патогенни, т. е. вредни за своя гостоприемник.

Положението със земетресенията се оказва много подобно. В своята книга „Рядката земя“ геологът Питър Уорд и астрономът Доналд Браунлий, и двамата от университета Уошингтън, са озаглавили една глава „Изненадващата важност на тектониката на плочите“.^[1] В нея те развиват тезата, че ако тектонските плочи спрат да се движат, животът на Земята ще изчезне. За това има множество причини. Тектониката е съществена за формирането на континентите и поддържането на равновесието между сушата (планините) и моретата. Тя също функционира като глобален термостат, като рециклира химични вещества, съществени за поддържането на еднакво равновесно ниво на въглеродния двуокис.

Освен това Уорд и Браунлий считат, че тектониката на плочите поддържа магнитното поле на Земята, а то я защитава от космическото лъчение, което би било смъртоносно. Заключение им е следното: „Възможно е тектониката на плочите да е основно изискване за наличието на живот на една планета и да е необходимо за постоянното снабдяване на един свят с вода.“

И така, изглежда, че и вирусите, и земетресенията са съществени за живота. Ако съществува Бог Творец, той по дефиниция е отговорен за тяхното съществуване.

Но защо изобщо трябва да съществуват? Несъмнено не е достатъчно да се каже — както някои биха казали, — че пандемията от коронавирус е просто биологично явление, а биологията си действа така. Все пак трябва да има нещо повече?

След като науката ни показва, че повечето вируси са полезни и важни за живота, защо трябва да има смъртоносни патогени? Ключовият въпрос за теистите е не е ли могъл Бог да направи един свят без патогенни вируси?

Това ни отвежда към цяла категория подобни въпроси. Не е ли могъл Бог да създаде електричество, което не е опасно, или огън, който не изгаря? Не е ли могъл Бог да направи живата природа без хищничество? Не е ли могъл Бог да направи живот, който никога да не се обърка, и вируси, които винаги да са полезни? Не е ли могъл Бог да направи същества, които никога да не правят нищо зло? (Все пак, въпреки че коронавируса е опасен, за тази година той няма да убие толкова хора, колкото ще бъдат убити от други хора.)

ЧОВЕШКОТО ЕСТЕСТВО

Последният от тези въпроси може би има по-ясен отговор от другите. Отговорът несъмнено е да. Всъщност Бог действително е направил същества, които никога не вършат морално зло. Например животните не са морални същества. Ако един лъв разкъса пазача в зоопарка, няма да го съдят за убийство. Той не носи морална отговорност.

Бог би могъл да направи свят от роботи, които автоматично изпълняват заложената им програма. Но в този свят нямаше да има човешки същества. Хората, на които им се иска да живеят в свят, в който не може да има зло, всъщност желаят самите те да не съществуват. Причината е, че един от най-скъпоценните дарове, които Бог ни е дал, е дарът на свободната воля. Ние можем да кажем да или не, а тази възможност ни разкрива прекрасни неща — любов, доверие и истински взаимоотношения с Бога и помежду ни. Обаче тъкмо тази прекрасна и добра способност ни прави и способни да вършим зло, въпреки че не ни дава позволенията за това.

Това е важен момент, който богословите дефинират, като правят разлика между Божията позволителна воля, т. е. факта, че Бог е създал вселена, в която злото е възможно, и Божията директивна воля, т. е. нещата, които Бог активно извършва. В Новия Завет ясно се казва, че Бог никога не е автор на злото. То е възможно в света, който Той е създал, но не е Неговото намерение за света, който е създал.^[2]

Това означава, че човешките същества имат определена степен на независимост, която позволява на нещата да се объркат. Ричард Доукинс мисли, както мислеше и покойният учен Стивън Хокинг, че ние живеем в детерминистична вселена. Това не е така.^[3] Бог е дал на хората избор, но същевременно Той остава всемогъщ. Библията ясно заявява и двете неща. Християните имат различни мнения как точно „функционира“ това, и тук не е мястото да го разглеждаме подробно. Целта ни е просто да отбележим, че Бог не е изненадан от коронавируса. Той може да действа за добро дори при тези лоши обстоятелства и Неговите планове няма да бъдат осуетени, макар че в

ситуации като настоящата криза за нас може да бъде много трудно да си представим това. Същевременно ние сме отговорни за собствения си отклик на кризата и отношението си един към друг, защото Той ни е дал тази свобода.

Ние живеем в свят, в който нещата се объркват, и в който хората са способни да изберат да вършат зло (или добро). Защо светът е такъв? Ето отговора на Библията.

ЗАЩО НЕЩАТА СА ТАКИВА, КАКВИТО СА

Помислете за това по следния начин. Когато Бог е създал човешките същества в Своето „много добро“ творение, Той им е дал чудесния дар на свободната воля, която ги прави морални същества. Затова е съществувала и възможността за морален провал при злоупотреба с тази свобода. И точно това се е случило. Това е картинно описано в третата глава на първата книга на Библията, „Битие“.

Битие 3 гл. казва, че непокорството на човека се е проявило поради фундаментално несъгласие с Бога за естеството на живота и реалната възможност за смърт. Бог изрично е предупредил първите хора, Адам и Ева, че ако ядат от плода на дървото за познаване на доброто и злото, което Той е забранил — с други думи, ако действат в отявнено непослушание спрямо Него — със сигурност ще умрат (Битие, гл. 2, ст. 17).

Не е необходимо да обсъждаме какъв е бил този плод, или да се чудим какви качества би трябвало да има, така че яденето от него да предизвиква познаване на добро и зло. Такова тълкуване би означавало да пропуснем основния смисъл на историята. Яденето от което и да било дърво — всъщност вършенето на каквото и да било, с какъвто и да било мотив — което е против волята и думата на нашия Творец и Владетеля на този свят, само по себе си е беззаконие. Това е разположение на духа, което противопоставя волята на творението на волята на Твореца, което измества настрани Твореца и поставя в центъра на всичко преследването на собствените егоистични интереси и разбиране за живота. Това принципно се нарича „грех“.

А грехът, както Бог е предупредил хората, автоматично води до смърт. Нито физическото удоволствие, нито естетическата наслада сами по себе си са нещо лошо, също както и преследването на мъдрост и знание. Но предположението, че тези неща са всичко в живота, предположението, че докато човек ги има, може да се наслаждава на пълнотата на живота, като е независим от Бога и пренебрегва или дори отхвърля Неговото слово — това е фундаментална и трагична заблуда. Бог не е просто източникът на всички добри неща, на които се

наслаждаваме. Самият Той е върховното добро, което придава истински смисъл и значение на всичките по-малки добри дарове, които ни дава.

Това, което се е случило в трета глава на Битие, е че човешките същества са отхвърлили Бога и грехът е влязъл в света. Последствията са огромни. Дошла е смъртта — първо в духовния смисъл на разрыв в отношенията между хората и Бога, и по-късно и в смисъла на физическа смърт.

Нещо повече, самата природа е била увредена от това събитие — и това веднага ни връща към нашата главна тема. В Битие ни се казва, че макар след своя бунт хората да са били принудени да напуснат Божието присъствие, те не са били отстранени от ролята си на управители на земята под Божията власт. Могли са да продължат своята работа да развиват потенциала на земята. Същевременно обаче „творението е било подчинено на преходността, не доброволно, а чрез Този, който го е подчинил“ (Послание към римляните, гл. 8, ст. 20).

В оригиналния текст гръцката дума за „преходност“ (*mataiotēs*) има значението на нещо, което е „напразно“, не е постигнало целта, за която е било направено. В този пасаж се казва, че творението е било подчинено на неефективност и безсилие, не по своя вина. Това се отнася за проклятието, което Бог е наложил на земята заради греха на Адам:

„Проклетата да бъде земята поради теб; със скръб ще се прехранваш от нея през всичките дни на живота си; тръни и бодили ще ти ражда.“ (Битие гл. 3, ст. 17–18)

Това означава, че разрывът в отношенията между човека и неговия Създател е имал по-широки последствия, засягащи не само човешките същества. Един гребец, който отказва да спазва правилата за гребане, ще навреди не само на себе си, но и на останалите в лодката, а може да повреди и самата лодка. Подобно и отказът на човека да остане на мястото, определено за него — сътворен от Бога, за да познава Бога и да се наслаждава на творението съгласно правилата на неговия Конструктор — е довел дотам, че много доброто Божие творение е било опорочено и увредено.

Разбира се, няма съмнение, че през вековете е имало огромно развитие в усвояването на ресурсите на Земята. Но успехът никога не е бил пълен. За това свидетелстват множеството някога процъфтяващи, а сега загинали цивилизации от миналото. Отново и отново природата е разрушавала и възпирала човешкия прогрес с тръни и бодили, изнурителен труд, напасти, болести, епидемии, суши, глад, земетресения, вулкани и т. н. — за жалост, съчетани с опустошителното действие на себичността, алчността и моралната поквара.

РАЗДЕЛИТЕЛНАТА ЛИНИЯ МЕЖДУ ДОБРОТО И ЗЛОТО

Ние обаче не можем сериозно да обсъждаме проблема за злото и страданието в света като някакви външни наблюдатели на явление, съвсем отделно от самите нас.

Руският писател Александър Солженицин, преживял Сталиновите концлагери, пише:

„Де да беше всичко така просто! Ако просто някъде имаше някакви зли хора, които коварно вършат зли дела, и само беше нужно да ги отделим от останалите и да ги унищожим. Но разделителната линия между доброто и злото пресича сърцето на всеки човек. А кой е готов да унищожи част от собственото си сърце? През живота на всяко сърце тази линия променя мястото си; някога се притиска в едната посока от напирало зло, а някога се отмества и създава достатъчно място, за да процъфти доброто. Един и същи човек, на различна възраст и при различни обстоятелства, е съвсем различно човешко същество. Но името му не се променя и на това име ние приписваме цялото, и доброто, и злото.“

The Gulag Archipelago (Архипелагът Гулаг)(Collins, 1974), стр. 168

Солженицин се осмелява да каже открито това, което всички ние интуитивно знаем — точно както и в творението, и в човечеството като цяло, има добро и зло, така има добро и зло във всеки един от нас. Ние също сме част от проблема.

Тук срещаме неочаквана подкрепа от философа атеист Джон Грей:

„Кардинална необходимост е да се промени преобладаващият възглед за човешките същества, който ги разглежда като добри в същността си и незаслужено натоварени с минала история на насилие и потисничество. Но тук се натъкваме на чвора на реализма и главната препънка, която той поставя пред преобладаващото мнение с твърдението си, че човешката природа има вродени дефекти.

Почти всички предмодерни мислители са приемали за даденост, че човешката природа е неизменна и опорочена, като в това и в някои други отношения са били близо до истината. Някоя политическа теория, която приема, че човешките импулси са естествено добродетелни, миролюбиви и разумни, не може да бъде достоверна.“

Black Mass (Farrar, Straus, and Giroux, 2007), стр. 198

Ето един атеист, който по същество подкрепя учението на Битие за ефекта от бунта на човешките същества срещу Бога — за реалността на греха в света.^[4]

Щом веднъж схванем, че сме повредени, бихме могли по-реалистично да формулираме проблема за моралното зло по следния начин: „Аз мисля и върша зло. Следователно, ако има Бог, защо Той ме търпи?“

ЕДИН РАЗЛИЧЕН ВЪПРОС

Безспорно е очевидно, че и в човешката природа, и във физическата природа има тежки дефекти. Светът е пълен както с насилие и неморално човешко поведение, така и със земетресения, цунамита, рак и пандемия от коронавирус.

Е, бихме могли безкрайно да спорим какво би трябвало да направи или би могъл да направи, или може би ще направи един добър, любящ и всемогъщ Бог. Но опитът показва, че никой от нас не е оставал удовлетворен от изхода на една такава дискусия.

Причината е, че независимо какво си говорим, ние сме там, където сме, и светът е такъв, какъвто е. Винаги се сблъскваме със смесената картина на рухналата катедрала — с цялата красота на разцъфтяващото на слънцето цвете и цялата грозота на коронавируса, унищожаваш дихателната система на човека.

Като математик аз съм свикнал с факта, че след като безуспешно сме се опитвали, понякога с години, да разрешим някакъв въпрос, започваме да мислим, че е по-добре да се занимаем с друг въпрос.

А има друг въпрос, който можем да зададем. Ако приемем дадеността (всъщност нямаме друг избор), че живеем във вселена, в която явно съжителстват биологична красота и смъртоносни патогени, то имаме ли някакво свидетелство, че има Бог, на когото можем да се доверим за последствията, за живота и за бъдещето си?

---

[1] Rare Earth (Springer, 2000) ↑

[2] Посланието на Яков, гл. 1 ст. 13 ↑

[3] Този въпрос е разгледан подробно в моята книга *Determined to Believe?* (Lion Hudson, 2017). ↑

[4] За по-подробно разглеждане на въпроса виж моята книга *Gunning for God* (Lion Hudson, 2011), гл. 7 ↑

5. СВИДЕТЕЛСТВО ЗА ЛЮБОВ

За да се доверим на Бога, ние се нуждаем от убедително свидетелство, че Той е добър. Затова на този етап бих ви помолил да се вслушате в сърцевината на християнското учение — независимо дали го познавате, или то е ново за вас — и да се опитате да го разберете, преди да заключите, че вярата в Бога е несъвместима със съществуването на коронавируса и всички останали пандемии, болести и други недостатъци на естествения свят.

Християнството твърди, че човекът Иисус Христос е въплътеният Бог — Творецът, станал човек. В центъра на християнското послание е смъртта на Иисус Христос на един кръст в покрайнините на Ерусалим. Веднага възниква въпросът: ако Той е въплътеният Бог, какво прави на кръста? Е, най-малкото това означава, че Бог не е останал далеч от човешката болка и страдание, а лично ги е изпитал.

И така, християнинът не толкова е човек, който е разрешил проблема с болката, страданието и коронавируса, а човек, който е обикнал и се е доверил на един Бог, който сам е страдал.

Това обаче е само половината от историята. Ако това страдание е било краят на всичко, което Иисус е направил, ние никога нямаше да разберем за него. Това обаче не е бил краят. Съобщението, което е разбунило Ерусалим на онзи първи Великден, съобщението, което е преобърнало света в първи век, е било, че Иисус е победил смъртта — че е възкръснал от мъртвите и ще бъде окончателният Съдия на човечеството.

Трудно може да се надцени значението на това послание. То засяга една фундаментална трудност, с която атеистичният мироглед не може да се справи — проблема с окончателната справедливост. Както всички ние съзнаваме, неизброими милиони човешки същества през цялата история са страдали от ужасни несправедливости и след като са живели в мизерия, са умрели, без да видят никакво възмездие. Несъмнено така ще се случи и с някои от жертвите на коронавируса.

Тези хора не са получили справедливост в този живот. Съгласно атеизма смъртта е краят, и няма друг живот, в който справедливостта може да възтържествува. Ако няма окончателен Съдия, не може да има и окончателна справедливост.

Но възкресението провъзгласява, че справедливостта не е илюзия и че нашият копнеж за справедливост не е напразен. Насилниците, терористите и всички други зли хора от този свят един ден ще бъдат изправени на съд. Когато съм привеждал този аргумент на атеисти, те често са казвали, че ние трябва да се постараме да създадем справедливост на този свят. Разбира се, че съм съгласен с това — стремежът към справедливост е задължение за християнина. Но също така им посочвам, че това не помага особено за решаването на проблема с окончателната справедливост. Атеизмът по дефиниция не познава такава. Атеизмът е оскърбление за нашето морално съзнание.

За разлика от него, библейският възглед казва, че окончателната справедливост е съвсем реална. Бог е авторитетът, който стои зад моралния закон, и Той ще се погрижи да го защити. В крайна сметка ще има окончателен съд, при който ще се въздаде съвършена справедливост и ще се отдаде точно заслуженото за всяка неправда, извършена някога, от началото на света чак до края му. Правосъдието не е подигравка.

Когато християнският апостол Павел изнасял лекция пред философите от съвета на Ареопага в Атина, той заявил на аудиторията си, че Иисус е бил възкресен от мъртвите и е определен за Съдия на света. Този факт е гаранция за това, че в крайна сметка ще има окончателен отговор на най-дълбоките човешки въпроси.^[1]

Човекът е склонен да копнее за справедливост, но също така е склонен и да реагира отрицателно на идеята за окончателен съд, защото това повдига въпроса за собственото му положение пред Бога. Не мога да вярвам в такъв Бог — казват някои, въпреки че негодуват против моралното зло и обвиняват Бога, че не се намесва! Това е проблемът с нашата естествена реакция спрямо идещия Божи съд — ние приветстваме Божията намеса, стига тя да засяга живота на другите, а не нашия.

Факт е, че ние сме склонни да виждаме злото у другите, а не у себе си. И така, когато мислим какво би трябвало да направи Бог,

повечето от нас биха поддържали възгледа, че Той трябва да премахне злите хора около нас, но не и самите нас. Все пак, ние не сме чак толкова лоши.

Но Библията ни учи, че „всички съгрешиха и са лишени от Божията слава“.^[2] Никой от нас не е спазвал постоянно дори и собствените си морални стандарти, да не говорим за Божиите. Десетте заповеди твърде ясно ни показват това.^[3] Затова всички ние се нуждаем от решение на проблема за греха и вината, които — независимо дали съзнаваме това, или не — ни отделят от Бога.

Съгласно християнството това решение отново се намира в кръста и възкресението на Исус. Тези събития не просто ни сочат път през проблема за злото и болката и решение на проблема за справедливостта. Те ни показват какво означава името „Исус“ — „Той ще спаси народа Си от греховете му“ (Евангелие според Матей, гл. 1, ст. 21). Поради смъртта и възкресението на Исус хората, които се покаят за (т. е. се отвърнат от) собственото си зло и собствения си принос към човешкото страдание и болка и се доверят на Исус като свой Господ, получават прошка. Получават мир с личностния Бог, който е сътворил и поддържа вселената. Получават нов живот с нови сили и обещанието за един нов свят, в който вече няма да има страдание. В това отношение християнството не се конкурира с нито една друга религия или философия — по простата причина, че никой друг не ни предлага прошка и мир с Бога, които могат да се получат още в този живот и траят за цялата вечност.

И така, християнинът не е човек, който е разрешил проблема за страданието, а човек, който е обикнал и се е доверил на Бога, който е страдал *за него*.

ДВЕ КОРОНИ

Е, как това може да ни помогне да се справим с бедствията и пандемииите?

Коронавирусът се нарича така, защото външният му вид наподобява корона. Короната е символ на власт и авторитет. И несъмнено този вирус има огромна власт над нас, хората. Той е невидим с просто око, но само си помислете колко бързо успя да принуди милиони, дори милиарди хора да правят или да не правят толкова много неща.

Той брутално ни напомня за нашата уязвимост. Ние хората лесно забравяме, че сме смъртни. Коронавирусът е ярко свидетелство, че и нашето отношение към творението, и отношението на творението към нас е разстроено. Това не е случайност.

Но надеждата се крие в една друга корона — короната от тръни, положена на главата на Исус при съдебния процес преди Неговата екзекуция.

Тази корона ни показва колко дълбок е разрывът между творението и Твореца. Земята е Божие творение, не наше. Ние не сме нейните собственици, но ламтим да бъдем. Ние сме само настойници и наематели, и при това увредени. Мнозина от нас са разсипали собствения си живот и живота на околните си, а да не говорим какво сме причинили на нашата планета. За хората не може да има два рая — един в присъствието на Бога и един без Него. Коронавирусът много бързо унищожава илюзията, че можем да постигнем съвършенство на земята, и превръща нашата първоначална реакция на безразличие и дори самодоволство в осезателен страх, обезсърчение и гняв.

В един свят, увреден от последствията на човешкия грях, болката и страданието са неизбежни. Може би сме успявали да се укрием от тази реалност, докато коронавирусът не се развилня по земното кълбо. Сега не можем да го игнорираме. Не можем да избегнем и големите въпроси за живота и смъртта, които той повдига. Ето отново К. С. Луис:

„Ние можем да игнорираме дори удоволствието. Но болката настоява да ѝ обърнем внимание. Бог ни нашепва в нашите радости, говори ни в съвестта, но крещи в болката ни — тя е Неговият мегафон, за да събуди един глух свят.“

The Problem of Pain (Geoffrey Bles, 1940), стр. 81 (Проблемът болка; Нов Човек, 1995 г.)

Може би коронавирусът може да подежда като мощен високоговорител, който да ни напомни действителната статистика — че в крайна сметка смъртността сред човечеството е 100%. Ако това ни подтикне да погледнем към Бога, когото може би сме игнорирани години наред, но който е понесъл короната от тръни, за да ни върне във връзката със Себе Си и в един нов, съвършен свят отвъд смъртта, тогава коронавирусът, независимо от опустошенията, които предизвиква, ще е послужил на една много здравословна цел.

---

[1] Деяния на светите апостоли, гл. 17, ст. 31 ↑

[2] Послание към римляните, гл. 3, ст. 23 ↑

[3] Изход, гл. 20, ст. 3–17 ↑

6. КАКВА Е РАЗЛИКАТА, АКО ИМА БОГ?

Как един християнин трябва да реагира на пандемията? Има няколко различни нива, на които може да се отговори на този въпрос.

ВСЛУШВАЙТЕ СЕ В СЪВЕТИ

Първо, на съвсем практично ниво, би било разумно да се спазват най-добрите актуални медицински напътствия. Разбира се, възниква проблем, когато тези напътствия са объркани или противоречиви, както се случва да чуваме в разни информационни предавания.

За да се намали разпространението на вируса, беше въведена карантина, особено за най-заstraшените хора — по-възрастните и онези с вече съществуващи заболявания, особено на сърцето и на дихателната система. Интересно е, че в древни библейски времена израилтяните също са имали инструкция за карантина, с цел да избегнат разпространението на инфекциозни заболявания. Старозаветната книга Левит предписва седемдневна изолация за някои болести и неограничено дълга за други.^[1]

Такова спазване на медицинските напътствия, разбира се, не е признак за неверие. Бог може да ни запази и да ни изцели, но Той очаква от нас да сме разумни и да използваме всички средства, които ни е дал, включително и медицината. А социалното дистанциране не е израз на егоизъм, а на любов към ближните ни и стремеж да ги предпазим.

Любовта към ближния също означава, че онези, за които рискът е по-малък, имат задължение да посещават (където обстоятелствата и разпоредбите позволяват) по-слабите, да им помагат с пазаруване и с така необходимата компания, дори времето им да е ограничено.

НЕ ГУБЕТЕ ПЕРСПЕКТИВАТА

К. С. Луис е написал една възхитителна статия за това, как трябва християните да реагират на съществуването на атомни оръжия. Възпроизвеждам я по-долу, като с цел да я приложа към нашата ситуация съм добавил в квадратни скоби „коронавирус“, „вирус“ или „пандемия“ на съответните места, за да предам идеята (признавам, не особено съвършено, за което се извинявам).

„В известен смисъл ние твърде много мислим за атомната бомба [коронавируса]. Как ще живеем в ядрена епоха [пандемия]? Аз се изкушавам да кажа: е, как — също както бихте живели през шестнадесети век, когато чумата е избухвала в Лондон почти всяка година; или както бихте живели в епохата на викингите, когато всяка нощ биха могли да акостират нападатели от Скандинавия и да ви прережат гърлото; или както всъщност живеете и сега, в епоха на рак, епоха на сифилис, епоха на детски паралич, епоха на въздушни нападения, епоха на железопътни катастрофи, епоха на автомобилни катастрофи.

С други думи, няма какво да преувеличаваме новото в ситуацията. Вярвайте ми, скъпи господине или госпожо, вие и всички, които вие обичате, сте вече осъдени на смърт, далеч преди атомната бомба [коронавирусът] да се е появила. И доста голям процент от нас ще умрат по неприятен начин. Действително ние имахме, и все още имаме, едно много голямо предимство пред нашите предци — обезболяващите средства. Абсолютно нелепо е да хленчим и да ходим наоколо с печални физиономии само защото учените [коронавирусите] са добавили още една вероятност за болезнена и преждевременна смърт към един свят, който вече изобилства от такива вероятности, и в който самата смърт не е никаква вероятност, а сигурност.

Това е първото разсъждение, което трябва да направим. А първото действие, което трябва да предприемем, е да се стегнем. Ако всички ще загинем от атомна бомба [коронавирус], нека тази бомба [вирус], когато дойде, ни свари да вършим разумни и човечни неща — да се молим, да работим, да преподаваме, да четем, да слушаме музика, да къпем децата, да играем тенис, да си говорим с приятели на чаша бира или игра на дартс — а не скупчени като уплашени овце, мислещи само за бомби [вируси]. Те могат да унищожат тялото ни (и един микроб може да го направи), но не е нужно да владеят над ума ни.“
„On Living in an Atomic Age“ в *Present Concerns: Journalistic Essays* (1948)

Това не е леко четиво, но то ни напомня, че християнската вяра ни дава различна перспектива.

ОБИЧАЙТЕ БЛИЖНИТЕ СИ

Трето, ние сме призовани към любов. В началото споменах някои от най-ранните пандемии, за които имаме сведения. Това, което не казах там, е, че имаме и сведения как християнската общност е реагирала на тях. В една скорошна статия със заглавие „Християнството от две хиляди години се занимава с епидемии“ Лаймън Стоун, научен сътрудник към Института за семейни изследвания и съветник в консултантската фирма Демографски проучвания, пише следното:

Историци предполагат, че страшната „Антонинова чума“ от втори век, която може би е убила една четвърт от населението на Римската империя, е довела до разпространението на християнството, тъй като християните се грижели за болните и предлагали духовен модел, според който епидемиите не били дело на гневни и капризни божества, а резултат от увреденото творение, разбунтувало се против един любящ Бог.

По-прочута е обаче „Киприяновата чума“, наречена така по името на един епископ, който ни е оставил в проповедите си ярко описание на тази напаст. Болест, може би сродна с еболата, епидемията на Киприян е предизвикала кризата на римския свят в трети век. Но тя е направила и нещо друго — поставила е началото на експлозивното разрастване на християнството ... Проповедите на Киприян призовават християните да не скърбят за жертвите на епидемията (които почиват в небето), а с удвоени усилия да се грижат за живите. Епископ Дионисий описва как християните „без да гледат на опасността ... се грижат за болните и снабдяват всяка тяхна нужда.“

foreignpolicy.com/2020/03/13/christianity-epidemics-2000-years-should-i-still-go-to-churchcoronavirus (посетена на 20. март 2020)

Но не само вярващите са отбелязали тази реакция на християните спрямо епидемията. Един век по-късно императорът езичник Юлиан горчиво се оплаква, че „галилеяните“ (т. е. християните) се грижели и за болните езичници. А църковният историк Понтиан записва, че християните внимавали „да се върши добро на всички хора, а не само на домочадието на вярата“.^[2] Социологът и религиозен демограф Родни Старк твърди, че смъртността в градове с християнски общности вероятно е била наполовина по-ниска в сравнение с другите градове.^[3]

Такава самоотвержена грижа за болните се е наблюдавала като нещо обичайно през цялата история. През 1527 г., когато бубонната чума е достигнала германския град Витенберг, Мартин Лутер, основателят на Реформацията, отхвърлил призивите да избяга, за да се спаси. Вместо това той останал и служел на болните. Отказът да се евакуира му струвал живота на дъщеря му Елизабет. Но в резултат на това се появил памфлетът „Трябва ли християните да бягат от чумата“, в който Лутер ясно формулира християнската реакция на епидемията:

„Ние умираме на поста си. Лекарите християни не могат да напуснат болниците си, управителите християни не могат да напуснат областите си, християнските пастори не могат да напуснат паствата си. Чумата не отменя нашите задължения — тя ги превръща в кръстове, на които ние трябва да сме готови да умрем.“

Статията на Стоун завършва със следното заявление:

„Християнският мотив за хигиена и предпазни мерки не е запазване на себе си, а етиката на служене на ближния. Ние желаем да се грижим за засегнатите, което първо и най-важно означава да не заразяваме здравите. Ранните християни са създали първите болници в Европа като хигиенични места, в които да се осигури грижа за болните по време на епидемията, с разбирането, че небрежността,

която разпространява нататък заразата, всъщност представлява убийство.“

Нищо от казаното дотук не означава, че ние трябва да пренебрегваме установените правила за забавяне на разпространението на инфекцията и да излагаме себе си (и другите) на ненужен риск, особено когато трябва да се самоизолираме или се намираме в област под карантина. Означава обаче, че трябва да търсим възможности да показваме любов към другите, дори за сметка на собствените си интереси — защото Бог така е възлюбил всички християни в лицето на Своя Син, като е умрял за тях на кръста. Да обичаш ближния си, означава да избегнеш себичното, истерично отношение към храната и основните необходими неща, което води до празни магазини и празни хладилници на съседите ни.

ПОМНЕТЕ ВЕЧНОСТТА

Тук ни се отваря прозорец към един аспект на християнското ни наследство, който често се забравя. Християните трябва да мислят за вечността. Ранните християни са живели в несигурен свят, заобиколени от всякакви опасности, а и продължителността на живота тогава е била относително малка. Те са имали сила да живеят жертвоготовно и да допринасят толкова много за добруването на другите, защото са имали жива надежда, която стига отвъд гроба.

К. С. Луис пише за това следните думи, така уместни и днес, както са били, когато са били написани:

„Една книга за страданието, която не казва нищо за рая, оставя встрани почти всичко.

Писанието и традицията обичайно поставят небесните радости на везната срещу земното страдание. И нито едно решение на проблема с болката, което не прави това, не може да се нарече християнско. В днешно време много се стесняваме дори да споменем рая. Страх ни е от подигравки за «оня свят». Но «оня свят» или го има, или го няма. Ако го няма, тогава християнството е погрешно, тъй като тази доктрина е вплетена в цялата му тъкан. Ако го има, тогава трябва да се изправим срещу тази истина, както и срещу всяка друга...“

The Problem of Pain (Signature Classics, 2012), стр. 427 (Проблемът болка; Нов Човек, 1995 г.)

Християнският първоапостол Павел не се е срамувал да говори за своите убеждения и надежда за бъдещето:

„Смятам, че страданията на настоящото време не са достойни да се сравнят със славата, която ще се открие в нас ... понеже съм уверен, че нито смърт, нито живот, нито

ангели, нито власти, нито сегашното, нито бъдещото, нито сили, нито височина, нито дълбочина, нито каквото и да било друго в творението не ще може да ни отлъчи от Божията любов, която е в Христос Иисус, нашия Господ.“ (Послание към римляните, гл. 8, ст. 18, 38–39)

Това не са думи на философ теоретик, който размишлява спокойно в кабинета си, удобно изтегнат в креслото си. Думите са на човек, видял и преживял най-тежките и груби страни на живота. Павел често е понасял несправедливо бичуване и затвор, случвало се е да го изоставят, понеже са го смятали за мъртъв, а междувременно е страдал от постоянни лишения и трудности.

Понякога и аз, като Павел, се опитвам да си представя какъв ще бъде този славен небесен свят. И у мен се надига един въпрос. Ако завесата, която разделя видимия и невидимия свят, можеше само за миг да се вдигне и ние да видим сегашното състояние на вече починалите — на десетките хиляди невинни вярващи християни, пострадали от чудовищната злина на несправедливи управници, войнолюбци и наркобарони, или загинали от природни бедствия и пандемии — дали не би било възможно, в светлината на всичко, което знаем за Иисус Христос, всички наши притеснения за начина, по който Бог се справя със ситуацията, да се изпарят начаса? Ние все още не сме достигнали този друг свят, но имаме послание от него и информация за него — послание, което този заразен с вирус, тревожен свят отчаяно има нужда да чуе.

ИЗКАЧВАНЕТО

Но кой съм аз, да пиша за такива неща? Болезнено съзнавам, че някой, а сигурно и мнозина, които четат това, наскоро са загубили някой любим човек. Може би си мислите: „Какво знае той за тези неща!“ Всичко, което мога да кажа, е че има хора, които знаят много повече от мен за истинското страдание и могат да разберат много по-добре вашата загуба и да ви уверят, че въпреки всичко има надежда. Искам да завърша с цитат от една забележителна книга със заглавие „Аз избирам всичко“, в която Жозан Мос (в Южна Африка) и Майкъл Уенам (във Великобритания) описват своето пътуване през болката. И двамата страдат от смъртоносна невродегенеративна болест и се познават само чрез електронна поща.

Жозан оприличава това пътуване на изкачване на планински връх. Откровено и смело тя пише за това, как Бог я е поддържал:

Аз изкачвам своя връх от около петнадесет години. Повечето от тези години прекарах в базовия лагер в подножието на планината и знаех, че там Бог ме подготвя. Постоянно се страхувах от катеренето нагоре и си мислех, че базовият лагер е моята цел. Не мислех, че мога да стигна до върха, но чрез моята болест Бог ми показа, че не става дума за мен или какво аз мога да направя. Винаги е ставало дума за Него. „Бог е силната ми крепост и води съвършено пътя ми. Прави краката ми като на елените и ме поставя на височините ми.“^[4]

Най-накрая напуснах базовия лагер и започнах изкачването си. Бог беше избрал за мен Еверест. Определено не беше лесно и кракът ми често се подхлъзваше. Често се чувствах уморена и понякога мислех, че не мога да продължа нататък. Някои отсечки от това изкачване са много стръмни и далеч над всичко, което бих могла да постигна, но Той продължава да ми показва Своята власт и сила. И когато съм уморена, Той е тук. „...“

онези, които чакат Господа, ще подновят силата си, ще се издигат като орли. Ще тичат и няма да отслабнат, ще ходят и няма да се уморят.“^[5]

Моето изкачване почти привършва. Мисля, че съм близо до своя връх. Колкото по-високо се изкачват алпинистите, колкото по-близо стигат до върха, толкова по-трудно става дишането. Кислородът намалява с височината и те страдат от височинна болест. (Според интернет: „Симптомите на лека и умерена височинна болест обикновено са главоболие, задух, безсъние, загуба на апетит, гадене и ускорен пулс.“) С напредването на заболяването всички мускули отслабват, също и мускулите, необходими за дишането. Не ми стига въздух, имам чести главоболия, не мога да спя и често пулсът ми е много ускорен. Но това не ме притеснява, защото знам, че съм почти на върха на своята планина. Сега изкачването става тежко, но трябва да съм упорита. Наградата, която ме очаква, когато завърша изкачването, далеч надхвърля всякакви жертви. Попитайте който и да било алпинист!

Ето ме, стоя и гледам нагоре. Краят се вижда и сърцето ми бие лудешки от възбуда. Очаквам с нетърпение деня, в който ще мога да кажа: „Аз се борих в добрата борба, пътя свърших, вратата опазих.“^[6]

I Choose Everything (Lion Hudson, 2010), стр. 176–178

Две години, след като пише тези думи, Жозан завършва изкачването си (ако използваме нейните собствени думи) и достига върха.

Последното изречение, което цитирах от нейната книга, не са нейни думи, а на апостол Павел. Той добавя също:

„Отсега нататък за мен се пази венецът на правдата, с който Господ, праведният Съдия, ще ме възнагради в онзи Ден; и не само мен, но и всички, които са възлюбili Неговото явяване.“ (Второ писмо до Тимотей, гл. 4, ст. 8)

Един ден Иисус ще се яви. Това ще бъде денят, който Той обещава на Своите ученици още много отдавна:

„Мир ви оставям; Моя мир ви давам. Аз не ви давам, както светът дава. Да не се смущава сърцето ви, нито да се бои. Чухте как Аз ви казах: Отивам си и ще дойда при вас. Ако Ме любехте, бихте се зарадвали, че казах, че отивам при Отца, защото Отец е по-голям от Мен.“ (Евангелие според Йоан, гл. 14, ст. 27–28)

Той им казва: „Ще дойда при вас.“ А апостол Йоан, който е записал тези думи, по-късно ни обяснява какво ще донесе Иисус със Себе Си в онзи ден — нищо по-малко от едно ново творение.

„И видях ново небе и нова земя; защото първото небе и първата земя преминаха и морето го няма вече ... и Бог ще обитава с хората, и те ще бъдат Негов народ и Сам Бог ще бъде с тях — техен Бог. Той ще избърше всяка сълза от очите им и смърт няма да има вече, няма да има вече нито жалеене, нито писък, нито болка; първото премина.“ (Откровение, гл. 21, ст. 1, 3–4)

Коронавирусът и всички напасти, опустошавали света досега, вече няма да ги има. Венецът (или короната) на правдата ще се даде на всички, които обичат Господ Иисус Христос. И този венец никога няма да повехне.

Мир по време на пандемия? Само Иисус може да го даде. Въпросът за всички нас е дали ще Му се доверим да го направи.

---

[1] Левит, гл. 13, ст. 1–46 ↑

[2] пак там ↑

[3] пак там ↑

[4] Втора книга на Царете, гл. 22, ст. 33–34 ↑

[5] Исаия, гл. 40, ст. 31 ↑

[\[6\]](#) Второ послание към Тимотей, гл. 4, ст. 7 ↑

ЕПИЛОГ

Дали мисля, че съм отговорил на всички въпроси, които тази криза повдига? Не, не мисля. Далеч съм от това. Аз самият се боря с много неясноти и трудности, за които ми се иска да имах повече яснота. Един ден ще я имаме:

„Сега виждаме неясно, като в огледало, а тогава ще видим лице в лице. Сега познавам отчасти, а тогава ще позная напълно, както и аз съм бил напълно познат.“
(Първо писмо до коринтяните, гл. 13, ст. 12)

Междувременно смятам да последвам съвета на великия проповедник от 19-ти в. Чарлз Хадън Спърджън:

„Бог е твърде добър, за да бъде жесток, и е твърде мъдър, за да греши. И когато не можем да проследим ръката Му, трябва да се доверим на сърцето Му.“
goodreads.com/quotes/1403154-god-is-too-good-to-be-unkind-andhe-is
(посетена на 20. март 2020)]

Надявам се това четиво да ви е подтикнало да направите това. Или поне да ви е показало, че Богът, който е носил корона от тръни, заслужава малко повече от времето и мислите ви. Надявам се да проучите по-подробно дали Той би могъл наистина да бъде Онзи, който може да даде надежда и мир — независимо какво ще ни донесат идващите месеци и години.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.